

PASIVUM

Latinské pasivum v sobě zahrnuje pasivum (něco je s někým či něčím děláno, např. „jsem kárán“) i tzv. medium (někdo něco dělá a je tímto dějem zároveň zasahován, např. „myji se“). Latinské pasivum lze přeložit:

- slovesem v **pasivu** (*laudor* „jsem chválen“)
- **zvratným slovesem** (*lavor* „myji se“)
- českým slovesem v **aktivu** s **přeformulováním věty** (místo doslovného překladu typu „knihy jsou čteny žáky“ přeložíme „žáci čtou knihy“)

Českým zvratným slovesům však neodpovídá automaticky pasivum latinských sloves, např. „bát se“ se v latině vyjadřuje pomocí aktivního *timere*. Český význam odpovídající latinskému zjistíme ve slovníku.

Všechny osoby mají v pasivu pouze **slovesa**, která se pojí s **akuzativem** (v češtině např. „vidět koho, co“). Nazýváme je **přechodná** nebo **tranzitivní**.

Slovesa, která se nepojí s žádným předmětem (**podmětná**, např. „pršet“, „spát“), a slovesa, která se pojí s předmětem v jiném pádě než v akuzativu (tzv. **nepřechodná** neboli **intransitivní**), pasivum buď nevytvářejí nebo mají jen 3. osobu singuláru s neosobním významem (viz české „jde se“, „pracuje se“ apod.). Neosobní význam může mít i sloveso tranzitivní v 3. os. sg. pasiva, pokud stojí samostatně¹ (*laudatur* „chválí se“).

Latinská a česká slovesa mohou mít **odlišné vazby**. České „bojím se někoho“ má předmět v genitivu, latinské *timeo* má ve stejném významu akuzativ. Latina proto může vytvářet všechny osoby v pasivu (*timeor, timeris, timetur, ...*). Doslovný překlad „*jsem obáván, ...“ zde není kvůli odlišné vazbě v češtině použitelný. Je třeba volit jiný způsob překladu, např. „vyvolávám strach“, „bojí se mě“ apod. Totéž platí pro jiná slovesa, např. *adiuvantur* nelze ve slušném českém překladu převést jako „* jsou pomáháni“, ale jiným způsobem (přeformulováním do aktiva nebo obraty typu je jim poskytována pomoc apod.).

Vyjádření činitele děje

U slovesa v pasivu může a nemusí být vyjádřeno, kdo je činitelem, původcem děje. V latině se činitel vyjadřuje:

- předložkou *ā* nebo *ab* s **ablativem**, pokud je činitel **životný**
- prostým **ablativem bez předložky**, pokud je činitel **neživotný** (vítr, příroda apod.)

Forma předložky *ā/ab* se řídí podle toho, jaké jméno následuje. Začíná-li na souhlásku, použijeme formu *ā*, začíná-li na samohlásku nebo *h-*, použijeme *ab*.

Převod z aktiva na pasivum

U tranzitivních sloves lze provést změnu aktivní konstrukce na pasivní stejně jako v češtině.

Českou aktivní větu „Ženy chválí dívku“ převedeme na pasivní následujícím způsobem:

1. **původní předmět** v akuzativu (*dívku*) se stane **podmětem** (*dívka*)
2. sloveso změní rod **z aktiva na pasivum** (*je chválena*), sloveso se musí **shodovat s novým podmětem** (tj. *dívka*)
3. **původní podmět** *ženy* bude jakožto činitel děje v **7. pádě** (*ženami*).

Česká pasivní věta tedy zní „Dívka je chválena ženou.“

Podobně je tomu i u latinské věty *Feminae puellam laudant*. „Žena chválí dívku.“

1. **původní předmět** v akuzativu (*puellam*) se stane **podmětem** (*puella*)

¹ Tj. bez podmětu, který může být buď vyjádřen, nebo může být zřejmý na základě kontextu.

2. sloveso změní rod **z aktiva na pasivum** (*laudatur*) sloveso se musí **shodovat s novým podmětem** (tj. *puella*)
3. **původní podmět** *feminae* bude jakožto životný činitel děje vyjádřen **předložkou *ā* s ablativem** (*a feminis*)

aktivum	Feminae	puellam	laudant
	Ženy chválí dívku		
pasivum	Puella	a feminis	laudatur
	Dívka je chválena ženami		

U podmětných a intranzitivních sloves není takový převod možný.